

Yaşayan Ölümler: Ağırlaştırılmış Müebbet ve Umut Hakkı

Tamer ASLAN

ÖZGÜRCE Dergisi, S 2, 1 Ağustos 2026

<https://ozgurcedergi.com/?p=430>

Adalet dediğimiz şey; sadece suç işleyeni cezalandırmak, onu dört duvar arasına kilitleyip anahtarı fırlatmak olmamalıdır. Gerçek adalet; düşen bir insanı düştüğü yerden kaldırmayı, onu yeniden topluma ve hayata kazandırmayı amaçlar. Evet, toplumun huzurunu bozan, can yakan insanların cezalandırılması bir zorunluluktur. Ama bunu yaparken karşımızdakinin, ne kadar büyük bir hata yapmış olursa olsun bir “insan” olduğunu ve insan onurunun dokunulmazlığını unutmamalıyız.

Bizim ceza sistemimizde 2002 yılında idam cezası kaldırıldı ve yerine “**ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası**” getirildi. Kâğıt üzerinde bir can kurtulmuş gibi görünse de uygulamaya baktığımızda, bazı suçlar için mutlak bir “ölünceye kadar infaz” modeli inşa edildi. Bu, bir insanın biyolojik olarak kalbi atsa da hukuken ve sosyal olarak canlı canlı toprağa gömülmesi; yani “yaşayan bir ölüye” dönüştürülmesi demektir.

Gözünüzün önüne getirin: Akıp giden sınırsız bir zaman dilimi ve tek kişilik daracık bir hücre... Hiç bitmeyen tekdüze bir rutin, derin bir yalnızlık ve insanı yavaş yavaş kemiren bir çaresizlik. Konuşacak, derdini paylaşacak tek bir insanın bile olmadığı bu mutlak tecrit, zamanla insanın akıl sağlığını elinden alıyor; uykularını bölüyor ve derin bir değersizlik hissiyle insanı paranoyaya sürüklüyor. Bu ağır psikolojik işkence altında insan, insan olma vasfını günbegün kaybediyor. İşte tam da bu yüzden, ucu bucağı görünmeyen bu infaz rejimi, aslında idam cezasının zamana yayılmış, acısı her güne bölünmüş gizli bir versiyonudur.

Ortak Mahrumiyetin Sessiz Dayanışması

Değerli dostum Eyüp Bozkurt, *İçerden Sesler* kitabında bu durumu şöyle özetler:

“Mahpushanenin güzel yanı, yardımlaşma ve paylaşma alanı olmasıdır. İnsanları bir araya getiren, yakınlaştıran ve yardımlaşmaya götüren temel etmen; acılar, sevinçler değil, beraber idrak edilen mahrumiyet ve acılardır.”

Dört duvarın ağırlığını, ancak aynı gökyüzünü sadece demir parmaklıkların ardına sığdırabilenler anlar. Mahpushanede paylaşılan o ortak mahrumiyet, zamanla kelimesiz bir lisan, mahkûmlar arasında görünmez bir köprü kurar. Birinin bir ihtiyacı olduğunda ya da göz göze gelindiğinde hemen fark edilen sessiz bir dayanışma... Bir sabır selâmı ya da ranzadan yükselen derin bir iç çekişe bırakılan ortak bir sessizlik, insanı o dipsiz tecritten çekip alan en güçlü sığınaktır. Çekilen acının, özlemin ve elinden alınmış hayatın aynısını

yanındaki insanın gözünde görmek, yalnızlığı yok etmez belki ama insanı o yalnızlığın içinde delirmekten korur. Çünkü bilirsin ki o soğuk betonda, o bitmek bilmeyen gecede asıl direnen bedenler değil; birbirinin omzuna tutunarak ayakta kalan o yaralı ruhların ortak dayanışmasıdır.

Hukukun Öznesi mi, Cezanın Nesnesi mi?

Oysa insan onuru öyle kutsal bir değerdir ki suçlu da olsa hiç kimsenin elinden alınamaz. Bir devlet, bir insanı tamamen gözden çıkarıp onun değişme ve iyileşme ihtimalini peşinen yok sayamaz. Eğer sayarsa, o insanı hukukun bir öznesi değil, sadece ceza politikasının ruhsuz bir nesnesi hâline getirir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) bile bir insanın tahliye umudu olmaksızın, ölene kadar dört duvar arasında tutulmasını **“insanlık dışı ve aşağılayıcı bir muamele”** olarak görmektedir. Çünkü içimizde bir gün o kapıdan çıkacağımıza dair bir umut yoksa, o dört duvar bir cezaevi değil, artık bir mezardır. Hiçbir hukuk devleti, toplumsal güvenliği sağlama bahanesiyle bir insanı hayatı boyunca mutlak bir yalnızlığa mahkûm edemez.

İşte tam bu noktada vicdanımızın sesine kulak vermeli ve **“Umut Hakkı”** demeliyiz. Umut hakkı; bir insanın suçu ne kadar ağır olursa olsun, içeride geçirdiği yıllar boyunca gösterdiği olumlu adımlar neticesinde, bir gün yeniden gökyüzüne özgürce bakabileceğine dair taşıdığı o kutsal beklentidir. Eğer bir insana o açık kapıyı bırakmazsanız, cezaevindeki değişme çabalarını da anlamsız kılarırsınız. O zaman adalet, adalet olmaktan çıkar; geriye sadece ilkel bir intikam hırsı kalır.

Geçmişin Yaraları ve Siyasi Kumpaslar

Maalesef bu ülkenin yakın geçmişinde, adaletin siyasi hırslara alet edildiği kapkara dönemler yaşandı. Bunun en acı verici örneklerinden biri 28 Şubat süreciydi. O dönemde yargı, sivil siyasete ve toplumsal hayata ayar vermek isteyen odakların elinde bir kırbaç gibi kullanıldı. Özellikle Müslümanların inançları, başörtüleri ve dini kimlikleri hedef alındı; sistematik bir baskı dalgası estirildi.

Bu ideolojik fırtınanın ortasında, adil yargılanma hakkı hiçe sayılarak, taraflı mahkemelerin kararlarıyla hayatları karartılan nice dindar insan oldu. “Sivas davası sanıkları” olarak bilinen insanlar, bu toplu ve delilsiz cezalandırma mantığının en somut mağdurlarıdır. O meşum günde, sadece merakından ya da kalabalığı izlemek için Madımak Otelinin çevresinde bulunan suçsuz insanlar, hiçbir somut delil olmaksızın zindanlara atıldı. Önce basit suçlamalarla başlayan yargılamalar, siyasi baskılarla “Anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs” gibi en ağır maddelere dönüştürüldü; gencecik insanlar haksız yere müebbet ya da idam cezalarına çarptırıldı. Sırf İslami kimliklerinden ötürü bu haksızlığa uğrayan insanlar on yıllar boyunca cezaevinde çürüdü, kimileri ise yurt dışında mülteci olarak yaşamak zorunda kaldı. Bu acı örnekler; umut hakkından mahrum bırakılan bir infaz sisteminin, siyasi kumpaslarla birleştiğinde nasıl telafisi imkânsız bir zulme dönüştüğünü gözler önüne seriyor.

Vicdanı Merkez Alan Bir İnfaz Reformu Şart

Bugün Türkiye’de terör ve devletin güvenliği bahanesiyle uygulanan, hiçbir koşullu salıverilme imkânı tanımayan bu katı sistem ne vicdanla ne de evrensel hukukla bağdaşmaktadır. Gerçek bir hukuk devleti, toplumun adalet duygusunu tatmin ederken, suçlunun da olsa “insan” olma vasfını ve geleceğe dair o küçük umut ışığını elinden almamalıdır. Kanunların arkasından dolanarak insanlara örtülü bir idam cezası yaşatmak yerine, acilen vicdanı merkeze alan bir infaz reformuna gitmeliyiz. İçerideki her bir ruh için “Umut Hakkı” yasal bir güvenceye kavuşturulmalı; belirli bir süreden sonra durumlarının nesnel ölçütlerle değerlendirilebileceği kapılar aralanmalıdır. Unutmayalım ki, umudun tamamen öldürüldüğü bir sistemde adalet nefes alamaz; orada sadece mutlak bir cezalandırma ve karanlık bir intikam duygusu hüküm sürer.